

แรงบันดาลใจจากวานร

ปกหน้า

ปกหนังสือ “วานรศึกษา” ได้มาจากการประกอบสร้างจากสื่อต่าง ๆ ที่มีวานรเป็นแรงบันดาลใจ ฉากหลักของภาพปก มาจากภาพวาดของศิลปินสองคน คือ อองรี รูสโซ (Henri Rousseau 1844-1910) ศิลปินฝรั่งเศส จากภาพ Tropical Forest with Monkeys ซึ่งเป็นภาพที่เขียนขึ้นในช่วงเดือนสุดท้ายของชีวิตรูสโซ (พ.ศ. 2453) ภาพวาดชิ้นนี้กล่าวกันว่าเป็นภาพวาดขึ้นจากจินตนาการถึงพืชและสัตว์ “Exotic” โดยคัดลอกจากภาพประกอบที่ตีพิมพ์

ในหนังสือร่วมกับการสังเกตพืชและสัตว์จากสวนพฤกษศาสตร์แห่งกรุงปารีส (Jardin des Plantes) และผลงานของครูลีต พวงพระเดช (พ.ศ. 2437-2513) หนึ่งในชุดภาพเวดส์สันดรชาดก กัณฑ์กุมาร วาดขึ้นในปี พ.ศ. 2462 ขณะเป็นสมณะ ที่วัดปลับพลาชัย อ.เมือง จ.เพชรบุรี

“วานร” ในภาพของครูลีต พวงพระเดช แน่ชัดว่าเป็น ชะนี แม้ไม่อาจจะระบุได้ชัดเจนว่าเป็นชะนีมือขาว หรือชะนีมือดำ ส่วนในภาพของรูสโซ้นั้นกำหนดได้ยากกว่าเป็นชนิดใด ตัวที่เกาะพรางตนอยู่ในกิ่งไม้ นั้น มีความคล้ายคลึงกับลิงเวอร์เวตส์ (Vervet monkey) ส่วนอีกตัวหนึ่งที่มีขนรอบใบหน้าสีขาว พองฟู ขนบนร่างกายเป็นสีเทา ก็ดูมีความคล้ายคลึงกับค้างค่างนุมาน ซึ่งที่จริงแล้วสัตว์สองชนิดนี้ไม่ได้อาศัยอยู่ในทวีปเดียวกัน

วานรขนาดใหญ่ที่คว่ำก้นไม้ของครูลีต พวงพระเดชอยู่นั้น คือ “คิงคอง” มีที่มาจากโปสเตอร์ภาพยนตร์ King Kong ที่ออกฉายครั้งแรกในปี พ.ศ. 2476 ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับความนิยมอย่างมากและสร้างขึ้นหลายครั้ง โดย “คิงคอง” ในภาพยนตร์เป็นผลมาจากความผิดปกติในทางพันธุกรรมของกอริลลาที่แม้บางตอนจะดูบ้าคลั่งและโหดร้าย แต่ขณะเดียวกันก็มีความอ่อนไหวกับมนุษย์เพศหญิง ภาพยนตร์ “คิงคอง” ช่วยสร้างภาพจำที่ออกจะตรงกันข้ามกับภาพจริงของกอริลลาในสภาพธรรมชาติ

ภาพลิงแสม (*Macaca fascicularis*) ยืนถือก้อนหินขนาดใหญ่ ที่มุมบนขวาสุดของปกนั้น เป็นภาพที่ได้จากการวิจัยที่อุทยานแห่งชาติแหลมสน จังหวัดระนอง ที่แสดงให้เห็นถึงการค้นพบใหม่และสำคัญเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือของลิงโลกเก่า นอกเหนือไปจากข้อค้นพบเดียวกันในเอป เช่น ชิมแปนซีและในกลุ่มลิงคาปูชิน ภาพนี้ยืนยันซ้ำเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในรอบหลายปีที่ผ่านมาว่า มนุษย์ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตประเภทเดียว ที่รู้จักคิดประดิษฐ์เครื่องมือเพื่อการดำรงชีวิต

ภาพของสิ่งมีชีวิตอีกตัวหนึ่งที่ห้อยตัวอยู่ใกล้กับชะนีนั้น คือภาพการ์ตูนยั่วล้อ ชาร์ลส์ ดาร์วิน นักธรรมชาติวิทยาชาวอังกฤษ ที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2421 บนปกนิตยสาร *La Petite Lune* ของฝรั่งเศส ดาร์วินคือผู้นำเสนอทฤษฎีวิวัฒนาการและเจ้าของแนวคิดที่ว่ามนุษย์และลิงไม่มีทางมีบรรพบุรุษร่วมกัน ซึ่งแนวคิดนี้สร้างความขัดแย้งและไม่เป็นที่พึงพอใจแก่ผู้คนโดยทั่วไป

ภาพกะโหลกมนุษย์ที่ปรากฏข้างชื่อหนังสือ นั่นคือกะโหลก *Homo sapiens sapiens*- เรอเน่ เดส์คาร์ต (René Descartes 1596-1650) นักคณิตศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์ และนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส เจ้าของประโยค *je pense, donc je suis* (ฉันคิด ฉันทจึงมีอยู่) ส่วนภาพถ่ายสีส้มได้ต้นไม้นั้น ดัดแปลงมาจากผลงานภาพพิมพ์ลงบนกระดาษที่ชื่อ *The Instruments of Human Sustenance (Humani Victus Instrumenta): Cooking* ฝีมือศิลปินชาวอิตาลีเลียน จูเซปเป่ อาคิมโบลด์ (Giuseppe Arcimbold 1527-1593) อาจถือเป็นต้นแบบของมนุษย์แบบโลก ที่จะพัฒนาต่อมาเป็นฐานความคิดของ ไซบอร์ก (Cyborg) และ *Homo roboticus*

ปกหลัง

วารสารทั้งสองตัว มาจากหนังสือ *Naturhistorische Abbildungen der Säugethiere* (Natural History of Mammals) (1824) ผู้วาดภาพคือ Heinrich Rudolf Schinz (1777-1861) ชาวซูริค ผู้เป็นทั้งแพทย์และนักธรรมชาติวิทยา ภาพหนึ่งคือ ลิงฮาวเลอร์แดง (Red Howler) ส่วนอีกตัวหนึ่งนั้น ตามภาพระบุว่าเป็น “Barenartiger Brüllaffe” มีชื่อวิทยาศาสตร์ระบุใต้ภาพว่า *Stentor ursinus* หากแปลชื่อสามัญตรงตัวตามภาษาเยอรมัน หมายถึง ลิงฮาวเลอร์หมี เมื่อลองเทียบภาพลิงตัวนี้ซึ่งมีความใกล้เคียงกับภาพที่วาดโดย Sir William Jardine (1788-1859) ในหนังสือชื่อ *The Natural History of Monkeys* ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2376 ได้ระบุชื่อสามัญว่าเป็น Brown Howler Monkey หรือ ลิงฮาวเลอร์สีน้ำตาล กำลังถือผลไม้บางอย่างหนึ่งในมือที่ชื่อ *Inga vera* หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Ice-cream-bean

วารสารที่ปรากฏตรงสันของหนังสือ นั้น วาดโดยศิลปินชาวเบงกาลี ที่ลงนามไว้ใต้ภาพว่า Haludar C. สันนิษฐานว่าน่าจะวาดอยู่ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2342-2349 โดยวาดให้กับ ฟรานซิส บูชานัน-แฮมมิงตัน (Francis Buchanan-Hamilton) แพทย์ชาวสก็อต ผู้เป็นทั้งนักภูมิศาสตร์ นักสัตววิทยา และนักสำรวจของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ ภาพนี้คือ *Moloch gibbons* หรือ ชะนิสีเงิน (Silvery gibbon) หรือชะนีขาว (Javan gibbon) ปัจจุบันชะนิสีเงินอยู่ในสถานะที่ตกอยู่ในอันตราย (EN) ในบัญชีแดงของไอยูซีเอ็น (IUCN Red List)

อารีรัตน์ ปานจับ

ห้องปฏิบัติการทางมานุษยวิทยากายภาพและชาติพันธุ์วิทยา
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

ที่มาของภาพ

Henri Rousseau - *Tropical Forest with Monkeys*

ที่มา: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Henri_Rousseau_-_Tropical_Forest_with_Monkeys.jpg

โปสเตอร์ภาพยนตร์ King Kong

ที่มา: <https://www.flickr.com/photos/terrible2z/10453321083>

ลิงแสม (*Macaca fascicularis*) ถ่ายภาพโดย: Michael D. Gumert

Front page of the French satirical magazine La Petite Lune by André Gill

ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/Caricatures_of_Charles_Darwin_and_his_evolutionary_theory_in_19th-century_England#/media/File:Darwin_as_monkey_on_La_Petite_Lune.jpg

กะโหลกของ เรอเน่ เดส์คาร์ต (René Descartes)

ที่มา: <https://els-jbs-prod-cdn.jbs.elsevierhealth.com/cms/attachment/2097518430/2078243692/gr1.jpg>

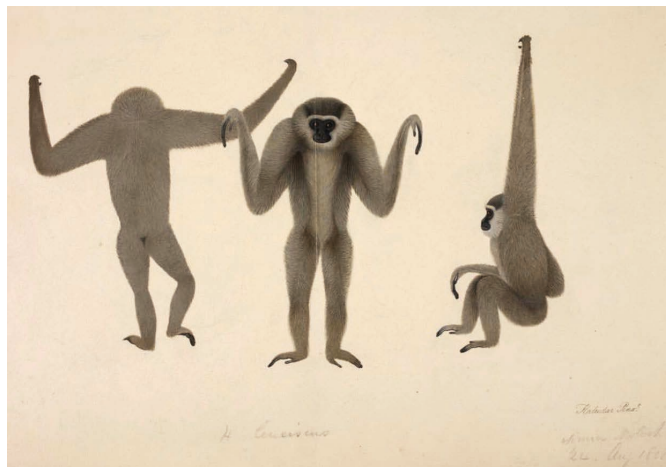
Giuseppe Arcimboldo-*The Instruments of Human Sustenance (Humani Victus Instrumenta)*: *Cooking*

ที่มา: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Instruments_of_Human_Sustenance_\(Humani_Victus_Instrumenta\)-_Cooking_MET_DP808179.jpg?fbclid=IwAR2dC1mWwrz3weZeUceFJuzSLqE2S_SgOh-0KDnsT-40Nkiapi51X6jaSIkg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Instruments_of_Human_Sustenance_(Humani_Victus_Instrumenta)-_Cooking_MET_DP808179.jpg?fbclid=IwAR2dC1mWwrz3weZeUceFJuzSLqE2S_SgOh-0KDnsT-40Nkiapi51X6jaSIkg)

ภาพจากหนังสือ *Naturhistorische Abbildungen der Säugethiere* (Natural History of Mammals) (1824)
วาดภาพโดย Heinrich Rudolf Schinz

ที่มา: <http://fineantiqueprints.com/images/s/vlg/schinz31vlg.jpg>

Moloch gibbon drawn for Francis Buchanan by Haludar, c. 1799–1806. British Library, NHD 3/499

ที่มา: <https://blogs.bl.uk/asian-and-african/2020/02/moloch-gibbons-and-sloth-bears-the-work-of-the-bengali-artist-haludar.html>

ขอขอบคุณ

ผู้ร่วมเขียนบทความและสนับสนุนการจัดทำนิทรรศการและจัดพิมพ์หนังสือ

- ดร.จันทร์เพ็ญ ศรีลัมพ์
หลักสูตรชีววิทยาเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี
- ดร.จรรยา เจตน์เจริญ
ภาควิชาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ ศรีราชา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
- รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์พันธ์ จันทน์มัญญา
คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- คุณภัทรภูมิ บุญรัตน์วิจิตร
- รองศาสตราจารย์ ไรจน์ คุณเอนก
รองอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รองศาสตราจารย์ ดร.ยุกติ มุกตาวิจิตร
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.วรเรณ บรอกเคลแมน
สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา,
ธนาคารทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ (NBT) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งชาติ
- รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ ศรีโกสามาตร
ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- ศาสตราจารย์ นายแพทย์สรโรจ แสงวิเชียร
อดีตหัวหน้าภาควิชากายวิภาคศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
มหาวิทยาลัยมหิดล
- ศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา มาลัยวิจิตรนนท์
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยไพรเมทแห่งชาติ,
ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- คุณสุวัฒน์ อัครไชยชาญ และนิตยสารสารคดี
- ศาสตราจารย์ ดร.เสมอชัย พูลสุวรรณ
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)
- หอดูดาวหอดูดาว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ฝ่ายงานวิจัยและบริการวิชาการแก่สังคม คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ขอขอบคุณบุคคลและหน่วยงานที่มีส่วนสนับสนุนการจัดตั้งห้องปฏิบัติการ
ทางมานุษยวิทยากายภาพและชาติพันธุ์วิทยา ของคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
เพื่อให้มี “วัสดุเอก” เพื่อใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับวานรวิทยาและมานุษยวิทยากายภาพ

- พล.ต. ดนัย จันทนะเวส รองเสนาธิการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ และ พ.อ. ไพรัช ทับทิม
ผู้อำนวยการสวนสัตว์ลพบุรี (สวนสัตว์สระแก้ว) หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ สำหรับการอนุมัติให้นำซากอูรังอุตัง-ซูซู เพื่อจัดแสดง ศึกษาและวิจัย
- นายธัญญา เนติธรรมกุล อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับตัวอย่างวานร เพื่อการจัดแสดง การศึกษาและวิจัย
- พ.ท. วิรัตน์ ภู่เพียงใจ อดีตผู้อำนวยการสวนสัตว์ลพบุรี (สวนสัตว์สระแก้ว)
- สัตวแพทย์หญิง จุฑามาศ สุพะนาม สัตวแพทย์แห่งเมืองลพบุรี ผู้อุทิศตนเพื่อเหล่าวานร
เมืองลพบุรี
- นายเทวินทร์ รัตนวงษะวัต ผู้อำนวยการสวนสัตว์เปิดเขาเขียว จ.ชลบุรี
- นายพิชิต ชิตมินทร์ รักษาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการสวนสัตว์เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
- นายรังศรี เพชรประพันธ์ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารสวัสดิภาพสัตว์ ฝ่ายบริหารจัดการสวนสัตว์
เชียงใหม่ ไนท์ซาฟารี
- ศาสตราจารย์ นายสัตวแพทย์ ดร.กรกฎ งานวงศ์พานิชย์ ภาควิชาชีวศาสตร์ทางสัตวแพทย์
และสัตวแพทย์สาธารณสุข คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- นายชุมพล พินิจธนสาร สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรรอุมา เตพละกุล คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจินต์ ทองอยู่คง คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อติศร แผ่ไพลิน นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
- จิรวัดน์ มนตรีสา นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
- พรหมภัสสร สุทธิโยธา นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา